

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Latva, A., Lundán-Lähteenmäki, M. & Laaksonen, H. (2023) Sosiaali- ja terveysalan johtamisen YAMK-tutkinnon opinnäytetöiden teemat, johtamismallit ja tuottama hyöty. TAMK-konferenssi – TAMK Conference 2023. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, Erillisjulkaisuja, s. 155-162.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7266-78-6>

Anni Latva, sairaanhoitaja (YAMK),

Maija Lundán-Lähteenmäki, sairaanhoitaja (YAMK),

Hannele Laaksonen, HTT, terveysalan johtamisen yliopettaja, TAMK

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN JOHTAMISEN YAMK- TUTKINNON OPINNÄYTETÖIDEN TEEMAT, JOHTAMISMALLIT JA TUOTTAMA HYÖTY

Asiasanat: ammattikorkeakoulut, johtaminen, opinnäytteet, kehittäminen, työelämä, työhyvinvointi, osaaminen, tutkinnot, ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot

YAMK-tutkinto rinnastetaan yliopistossa suoritettavaan maisterin tutkintoon, mutta kyseistä tutkiintoa ei vielä tunneta eikä arvosteta yhtä paljon kuin maisterin tutkintoa. Yksi keino tunnettavuuden ja arvostuksen lisäämiseen olisi opinnäytetöiden suurempi julkisuusarvo ja tulosten hyödynnettävyys kohdeorganisaatioissa sekä laajemmin alalla. Tämä artikkeli pohjautuu vuonna 2022 valmistuneeseen tutkimukseen, jossa tarkasteltiin Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan johtamisen koulutusohjelmasta vuosina 2017–2021 valmistuneiden opinnäytetöiden sisältämiä teemoja, johtamismalleja ja opinnäytetöiden tuottamia hyötyjä. Lopuksi pohditaan, kuinka opinnäytetyöprosessia voitaisiin kehittää kohdeorganisaatioille tuotettujen hyötyjen näkökulmasta.

Johdanto

Suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä on vuodesta 2005 lähtien ollut pysyvästi ylempi ammattikorkeakoulututkinto (Huotari 2014, 8.). Sosiaali- ja terveysalan johtamisen ylempi ammattikorkeakoulututkinto käynnistyi Tampereen ammattikorkeakoulussa vuonna 2007 (Laaksonen & Himanen 2021, 73) ja tutkinnosta on valmistunut vajaat

400 opiskelijaa. Koulutuksen tavoitteena on johtamis- ja kehittämistaitojen lisäksi harjaannuttaa opiskelijaa näyttöön perustuvaan toimintaan, itsenäiseen tiedonhankintaan ja tiedon kriittiseen analysointiin, sekä ongelmanratkaisu-, päättely- ja argumentaatiotaitoon (Tampereen ammattikorkeakoulu 2021). Koulutuksen myötä saatu monipuolinen johtamis- ja kehittämisosaaaminen tarjoaa mahdollisuuksia myös suunnittelu- ja kehittämistehtäviin sekä opettajan opintoihin ja jatkotutkintoon yliopistossa. (Tampereen ammattikorkeakoulu n.d.).

Tutkinnon aikana toteutettava työelämälähtöinen opinnäytetyö on opiskelijalle suuri ponnistus ja odotukset opinnäytetöiden tuloksista ovat merkittäviä työelämän näkökulmasta (Kotila, Vanhanen-Nuutila, Mäki, Lagstedt, Taanila & Aura 2022, 13). Tampereen ammattikorkeakoulun yamk-opinnäytetyön arviointikriteereissä mainitaan opinnäytetyön tuottamana hyötynä täysin uuden tai uudistetun tuotteen luominen (Tampereen ammattikorkeakoulu 2021). Hyötyyn voidaan ajatella kuuluvan myös uusien käytäntöjen tai toimintamallien luominen (Galli & Ahola 2010, 46) ja tuotettu uusi tieto, jota organisaatiossa hyödynnetään (Ruotsalainen & Eriksson 2015, 139–140). Opinnäytetöiden tuottamaa uutta tietoa kohdeorganisaatioille tulisi käyttää tiedolla johtamisen tukena, minkä avulla organisaatiota voidaan viedä toivottuun suuntaan (Jalonen 2015, 41). Hyvinvointialueilla tiedolla johtaminen on yksi erittäin tärkeä keino tavoitteiden saavuttamisessa (Niemelä & Auvinen 2021, 66) ja päätöksenteossa.

Rantamäki (2018) on toteuttanut aikaisemmin Tampereen ammattikorkeakoulusta Sosiaali- ja terveystieteiden johtamisesta vuosina 2010–2016 valmistuneiden opinnäytetöiden analysoinnin, missä hän tutki muun muassa johtamismalleja ja opinnäytetöiden tuottamaa hyötyä kohdeorganisaatioille. Kyseisenä ajanjaksona oli johtamismalleista käytetty opinnäytetöissä eniten henkilöstön ja osaamisen johtamista. 27 %:ssa opinnäytetöistä oli kehitetty uusi toimintamalli, palvelu tai teknologinen ratkaisu, 11 %:ssa oli tuotettu asiakas- tai koulutusmateriaali ja 62 %:ssa oli tuotettu uutta tietoa nykytilasta sekä kehittämisehdotuksia. (Rantamäki 2018.)

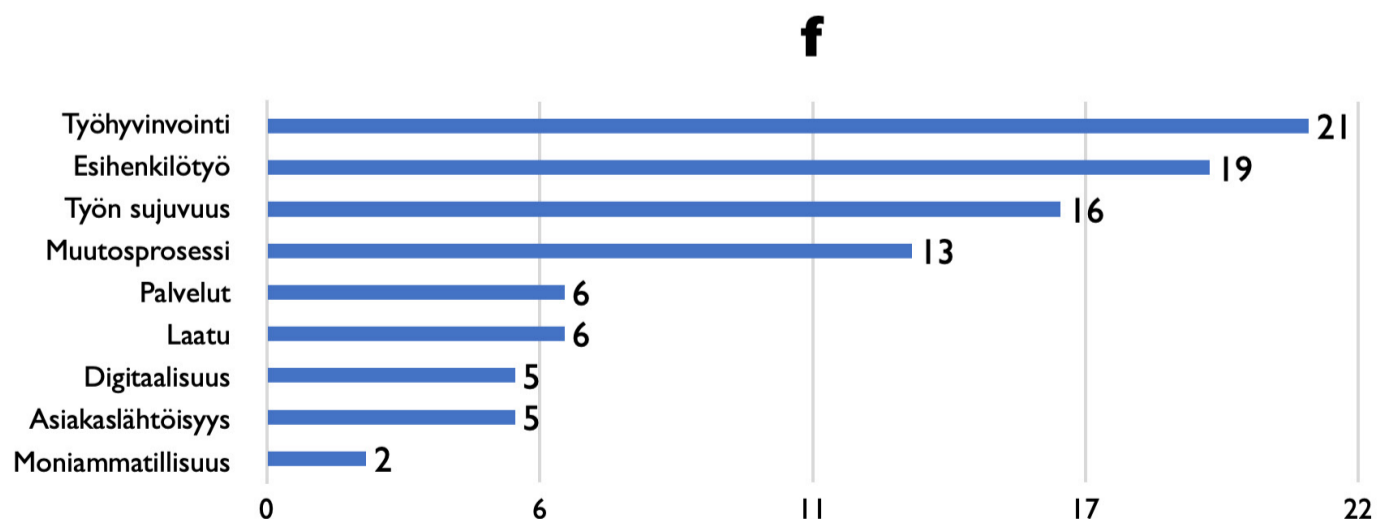
Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen aineistona oli Sosiaali- ja terveysalan johtamisen tutkin-
nosta vuosina 2017–2021 valmistuneet opinnäytetyöt (N=93), jotka ke-
rättiin Theseus-järjestelmästä. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoit-
taa opinnäytetöiden sisältöjä käytettyjen teemojen, johtamismallien ja
opinnäytetöistä saadun hyödyn näkökulmasta. Tässä artikkelissa vas-
tataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: 1) Mitä teemoja ja johtamis-
malleja opinnäytetöissä on tutkittu? 2) Minkälaista hyötyä opinnäyte-
töistä on tullut organisaatioille? (Latva & Lundán-Lähteenmäki 2022.)

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa YAMK- opinnäyte-
töistä ja niiden tuottamasta hyödystä sekä kehittämistarpeesta sosiaa-
li- ja terveysalalla, joita voidaan hyödyntää tutkinnon opinnäytetöi-
den kehittämisessä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena.
Johtamismallit ja teemat analysoitiin sisällön erittelyllä ja opinnäyte-
töiden tuottamat hyödyt teorialähtöisellä sisällönanalyysillä (Tuomi
& Sarajarvi 2006, 116). Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä käytettiin
Rantamäen (2018, 107, 36) tutkimuksessa rakennettua analyysirunkoa.

Opinnäytetöissä tutkitut teemat

Tutkittujen opinnäytetöiden yleisimpiä teemoja olivat työhyvinvointi,
esihenkilötyö ja työnsujuvuus. Hieman vähemmän esiin nousseet
teemat olivat muutosprosessi, laatu, palvelut, asiakaslähtöisyys, digi-
taalisuus ja moniammatillisuus. (Kuvio 1.)

KUVIO 1. Opinnäytetöissä tutkitut teemat (f=93)

Työhyvinvointiin (f=21) liitettiin mm. työyhteisötaidot, työilmapiiri, työhön sitoutuminen, palautekulttuuri, henkilöstön motivointi, etätyönohjaus ja dialoginen kuunteleminen. Kaikilla tähän kategoriaan valituilla teemoilla on yhteys työhyvinvointiin. Esihenkilötyö (f=19) on laaja kokonaisuus ja siinä nousi esille esimerkiksi esihenkilötaidot, henkilöstöresurssit, kehityskeskustelut, sovitteluprosessi, työturvallisuus, työvuorosuunnittelu, viestintä ja välitön yhteistoiminta. Palveluohjauksellinen ote, perehdytys, työkyky, työmotivaatio, työn imu, työtyytyväisyys, itseohjautuvuus ja verkostotiimi liitettiin tässä analyysissä työn sujuvuuteen (f=16).

Muutoksia käsitteleviä opinnäytetöitä oli 13 ja niissä nousi esille Lean-malli, muutosprosessi ja -viestintä. Laatua tutkittiin kuudessa työssä, joissa käsiteltiin hoitotyön kirjaamista, laadunarviointia, potilasturvallisuutta, saattohoitoa ja RAI-järjestelmää. Palvelut -teemaan (f=6) sisältyi hoitotarvikejakelu, nuorten palvelut, perhetyö, ryhmätoiminta, ensihoitopalvelut ja tuettu työllistäminen. Asiakaslähtöisyyttä (f=5) käsittelevissä opinnäytetöissä oli teemoina asiakaskokemus ja -lähtöisyys, kuntoutumiskokemus, lapsilähtöinen palveluketju ja geenimutaation kantajuus. Digitaalinen ajanvarausjärjestelmä, digitaalinen omaishoito, digitaalinen oppimisympäristö, digitalisaatio ja teknologiavälitteinen viestintä olivat Digitaalisuuteen (f=5) sisältyviä teemoja. Moniammatillisuutta oli käsitelty kahdessa opinnäytetyössä.

Opinnäytetöiden johtamismallit

Opinnäytetöiden tutkituimpia johtamismalleja olivat muutosjohtaminen (f=16), henkilöstöjohtaminen (f=11), osaamisen johtaminen (f=9) ja laatujohtaminen (f=8). Viisi työtä oli tehty sekä työhyvinvoinnin johtamisesta että etäjohtamisesta. Hyvinvointijohtamisesta oli toteutettu yksi työ. Kolme työtä oli toteutettu seuraavista johtamismalleista; voimaannuttava johtaminen, transformationaalinen johtaminen, tiimijohtaminen ja tiedolla johtaminen. Valmentavasta johtamisesta, turvallisuusjohtamisesta, strategisesta johtamisesta, projektijohtamisesta, motivaation johtamisesta, itsensä johtamisesta, dialogisesta johtamisesta ja asiakkuuksien johtamisesta sekä arvojohtamisesta oli kustakin tehty kaksi työtä. Yksittäisiä johtamismalleja olivat verkosto- ja prosessijohtaminen, sekä asiakaslähtöinen ja arvostava johtaminen. (Taulukko 1.)

TAULUKKO 1. Opinnäytetöiden johtamismallit (f=25)

JOHTAMISMALLIT	f	JOHTAMISMALLIT	f
Muutosjohtaminen	16	Strateginen johtaminen	2
Henkilöstöjohtaminen	11	Projektijohtaminen	2
Osaamisen johtaminen	9	Motivaation johtaminen	2
Laatujohtaminen	8	Itsensä johtaminen	2
Työhyvinvoinnin johtaminen	5	Dialoginen johtaminen	2
Etäjohtaminen	5	Asiakkuuksien johtaminen	2
Hyvinvointijohtaminen	4	Arvojohtaminen	2
Voimaannuttava johtaminen	3	Verkostojohtaminen	1
Transformationalinen johtaminen	3	Prosessijohtaminen	1
Tiimijohtaminen	3	Asiakaslähtöinen johtaminen	1
Tiedolla johtaminen	3	Arvostava johtaminen	1
Valmentava johtaminen	2	Ei määriteltyä johtamismallia	1
Turvallisuusjohtaminen	2	YHTEENSÄ	25

Opinnäytetöiden tuottama hyöty

21 opinnäytetyötä tuotti uuden toimintamallin, kehitetyn palvelun tai teknologisen ratkaisun, mikä on 23 % koko aineistosta. Opinnäytetöistä löytyi asiakastyön prosessimalli, muu tarkemmin nimeämätön toimintamalli, konkreettinen työkalu, teknologinen ratkaisu, uuteen toimintamalliin siirtymisen prosessi sekä laatutyön kehittämismalli ja laatukäsikirja. Kaksi opinnäytetyötä tuotti kohdeorganisaatiolle koulutusmateriaalin perehdytykseen ja täydennyskoulutukseen. Kaikkiaan koko aineistosta 70 opinnäytetyötä (75 %) tuotti uutta tietoa kohdeorganisaation nykytilasta ja osa tuotti myös kehittämisehdotuksia.

Pohdinta

Sosiaali- ja terveysalan johtamisen yamk-tutkinnon opinnäytetöiden (2017–2021) tutkituin teema oli työhyvinvointi ja tutkituin johtamismalli muutosjohtaminen. Nämä ilmiöt kytkeytyvät vahvasti toisiinsa ja kertovat alan sisällä viime vuosina olleista työyhteisöjen haasteista ja sote-uudistuksesta, joka saatiin vihdoin maaliin vuoden 2023 alussa. Muutosjohtaminen nousi jo esiin Rantamäen (2018, 42, 61) tutkimustuloksissa. Muutosjohtaminen ja ihmisten johtaminen olivat keskeisiä tuloksia esihenkilöiden tulevaisuuden osaamisen taidoista Laaksosen ja Himasen (2021, 72–77) tutkimuksessa. Toisena johtamismallina tutkittu henkilöstöjohtaminen on noussut esille useissa tutkimustuloksissa keskeisenä esihenkilön tulevaisuuden osaamisen taitona (Pihlajainen, ym. 2019, Hoffren, ym. 2017, Laaksonen 2017).

Opinnäytetyöt tuottivat ajanjaksolla 2017–2021 neljä prosenttia vähemmän uusia toimintamalleja, kehitettyjä palveluja ja teknologisia ratkaisuja kuin Rantamäen (2018) tutkimuksen aineisto. Asiakas- ja koulutusmateriaaleja tuotettiin opinnäytetöissä vain kahdessa prosentissa opinnäytetöitä, kun luku Rantamäen (2018) tutkimuksessa oli 11 %. Sen sijaan uutta tietoa tuotettiin 75 %:ssa töistä, kun luku Rantamäen (2018) tutkimuksessa oli 62 %.

Opinnäytetöiden tuottama uusi tieto työelämän kehittämiseksi on edullista ja tarkoituksenmukaista kohdeorganisaatiolle. Tämän vuoksi

opinnäytetöitä olisi hyvä hyödyntää työelämässä enemmän. (Kyrönlahti & Hemminki 2016.) Toteutetun tutkimuksen tulosten perusteella tulisi tulevaisuudessa painottaa enemmän kohdeorganisaatiolle opinnäytetöiden tuottaman uuden tiedon tärkeyttä ja sen hyödynnettävyyden tärkeyttä. Uuden tiedon hyödyntämisen vastuu jää kohdeorganisaatiolle, missä riskinä on opinnäytetöiden tuottaman tiedon hyödyntämättömyys. Tämä voitaisiin välttää sillä, että opinnäytetyön tekijä esittäisi opinnäytetyön tulokset kohdeorganisaatiolle heti analysoinnin jälkeen ja pyytäisi palautetta tulosten hyödynnettävyydestä esimerkiksi työpajatyöskentelyn avulla. Työpajassa opiskelija keräisi kirjallista materiaalia siitä, miten osallistujien mielestä toimintaa tulisi tulosten perusteella kehittää. Opiskelija saisi näin organisaatiolta arvokasta tietoa kirjattavaksi opinnäytetyöhön esimerkiksi kehittämisehdotuksina, tai kehittämis- ja koulutussuunnitelmana.

Lähteet

- Galli, L. & Ahola, S. 2010. Elinikäiset oppijat lähikuvassa. Kokemuksia ja näkemyksiä ylemmistä ammattikorkeakoulututkinnoista. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 76. Turun yliopisto.
- Hoffren, M., Syvänen, S. & Laulainen, S. 2017. Tuhoavan johtamisen rakentuminen sosiaali- ja terveydenhuollon johtamiskuvauksissa. *Työelämän tutkimus* 15(1), 2017.
- Huotari, P. 2014. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö kehittämässä sosiaali- ja terveysalaa. Teoksessa: Huotari, P. & Kivi, J. (toim.) 2014. Näkökulmia sosiaalija terveysalan kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutuksen opinnäytetyö tutkimuksellisenä kehittämishankkeena (ylempi ammattikorkeakoulututkinto). Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja C. Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 170.
- Jalonen, H. 2015. Tiedolla johtamisen näyttämö ja kulissit. Teoksessa Virtanen, P., Stenvall, J & Rannisto, P-H. (toim.). Tiedolla johtaminen julkishallinnossa. Teoriaa ja käytäntöjä. Tampere:Tampere University Press.
- Kotila, H., Vanhanen-Nuutinen, L., Mäki, K., Lagstedt, A., Taanila, A. & Aura, P. 2022. Opinnäytetyön koettu hyöty ammattikorkeakoulun alumnien arvioimana. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 24 (1), 12–26. <https://doi.org/10.54329/akakk.115627>
- Kyrönlahti, E. & Hemminki, A. 2016. Työelämälähtöinen opinnäytetyö työelämän ja koulutuksen yhdistäjä. *Työterveyshoitaja* 41 (2), 28–29.
- Laaksonen, H. 2017. Osaamisen johtamisen tulevaisuuden haasteet perusterveydenhuollossa. Teoksessa Tuomi, J., Joronen, K. & Huhdanpää A. (toim.) *Taito2017 – oivaltamisen iloa*. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu, 137–149.

- Laaksonen, H. & Himanen, S. 2021. Sote-alan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tuottama johtamisosaaminen. Teoksessa TAMK-konferenssi, 72–80. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Latva, A. & Lundán-Lähteenmäki, M. 2022. YAMK-tutkinnon opinnäytetöiden hyödyt kohdeorganisaatioille. Tarkastelussa Sosiaali- ja terveysalan johtamisen tutkinto. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen opinnäytetyö. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Niemelä, J. & Auvinen, T. 2021. Järjestötieto hyvinvointialueiden tietojohdamisessa. Selvityshenkilöiden raportti kansalaisyhteiskunnasta saatavan tiedon hyödyntämisestä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:37. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. 3.11.2022, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8432-5>
- Pihlajainen, V., Kivinen, T. & Lammintakanen, J. 2019. Experts' perceptions of management and leadership competence in Finnish hospitals in 2030. *Leadership in Health Services*, Vol. 32 No 2, 280–295.
- Rantamäki, A. 2018. Johtamistutkimuksen moninaisuus opinnäytetöissä. Arviointitutkimus Tampereen ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan johtamisen koulutusohjelmasta vuosina 2010–2016 valmistuneista opinnäytetöistä. Sosiaali- ja terveysalan johtamisen. Opinnäytetyö. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Ruotsalainen, T. & Eriksson, E. 2015. Opinnäytetöiden hyöty toimeksiantajalle. Työelämäyhdyskuntien arviointi opinnäytetöiden työelämähyödynnettävyydestä sosiaali- ja terveysalalla. Teoksessa: Lampinen, M. & Turunen, H. (toim.) 2015. YAMK-koulutus vahvaksi TKI-vaikuttajaksi. HAMKin julkaisuja 14/2015. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Tampereen ammattikorkeakoulu. N.d. Ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi. Viitattu 3.11.2022. <https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tiede/hyva-tieteellinen-kaytanta/ihmistieteiden-eettinen-ennakoarviointi>
- Tampereen ammattikorkeakoulu 2021. Opiskelijan käsikirja. Opinnäytetyö (ohje opiskelijalle, TAMK). Viitattu 3.11.2022 <https://www.tuni.fi/opiskelijanopas/kasikirja/tamk?page=3104>
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.